

HELENA KOVÁŘOVÁ *kovarova@prerovmuzeum.cz*

KAPLE V MILENOVĚ, SLAVÍČI, VELKÉ A RADÍKOVĚ

FILIÁLNÍ KAPLE FARNOSTI DRAHOTUŠE Z 19. A 20. STOLETÍ

V polovině 19. století mohli obyvatelé města Drahotuš s osadou Rybáře a sedm přířazených obcí [1] navštěvovat bohoslužby a jiné náboženské obřady ve farním kostele v Drahotuších nebo v kostelích sousedních farností – sv. Martina v Jezernici [2], sv. Antonína Paduánského ve Středolesí [3], Stětí sv. Jana Křtitele v Hranicích. Využívat mohli také filiální kostelík sv. Havla v Podhoří, kde od roku 1851 působil kněz expozita. Kaple sv. Anny na hřbitově v Drahotuších byla využívána pouze při pohřbech a pro mše při červencové pouti [4].

V jednotlivých vesnicích tehdy existovaly pouze zvoničky s obecním zvonem. Vznik těchto dřevěných staveb souvisel s požárním řádem, který na Moravě vstoupil v platnost roku 1751 [5]. Podle něj se požár na vesnicích vyhlášoval zvoněním. Zvoničky mohly být uzavřené na obdélném půdoryse, nebo se jednalo o rozeklaný kmen se stříškou, pod níž byl zvon zavěšen. Uzavřená dřevěná zvonička se dochovala v Hrabůvce a ve Lhotce. Z osady Rybáře známe zvoničku v podobě rozeklaného kmene. Tento vzor byl využit také při vzniku nové zvoničky v Klokočí [6].

Některé obce byly od farního kostela vzdáleny natolik, že v zimě a za nepříznivého počasí nedovolily obyvatelům rozblácené nebo zasněžené cesty účastnit se mší svatých. Pro staré a nemocné lidi nebo malé děti byla pravidelná návštěva kostela nemožná. Potíže nastávaly také při udělování posledního pomazání umírajícím apod. Toto byly hlavní argumenty, které vesnice uváděly v žádostech o povolení vystavět vlastní svatostánek [7].

Dalším důležitým impulsem pro výstavbu zděných obecních kaplí bylo zrušení poddanství a roboty v roce 1848 a s tím související vznik obecní samosprávy. V každé obci byl volen obecní výbor v čele se starostou. Jedním z projevů emancipace obcí ve druhé polovině 19. století byla

[1] Přířazeny byly vesnice Slavíč, Milenov, Klokočí, Hrabůvka, Radíkov, Velká a Lhotka.

[2] Původně samostatná fara v Jezernici byla od roku 1622 trvale přířazena k Drahotuším. V roce 1786 zde byla zřízena lokální kuracie. Více JAKEŠOVÁ, Helena. Farnost Drahotuše v 17.–19. století. Opava 1999, s. 64–72 [diplomová práce].

[3] Středolesí patřilo do obvodu drahotušské fary. V roce 1784 bylo kvůli velké vzdálenosti přefareno k Potštátu. V roce 1842 zde byla zřízena lokální kuracie.

[4] INDRA, Bohumír – TUREK, Adolf. Paměti drahotušských kronikářů 1571–1911. Olomouc 1947, s. 78.

[5] KŠÍR, Josef. Dřevěné zvoničky na Hané. Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, roč. 55, 1946, s. 332.

[6] O historii klokočské zvoničky blíže Klokočí : Dějiny a přítomnost obce. Klokočí 2004, s. 167–168.

[7] ZAOpO (Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc), ACO (arcibiskupská konzistoř), G3, k. č. 4848, k. č. 4807.

45 výstavba zděných kaplí, reprezentativních dominant jednotlivých vesnic. Je nutné připomenout, že církev na stavbu nových obecních kaplí finančně nepřispívala.

Patrocinia nových kaplí v Milenově, Slavíci, Velké a Radíkově, jejich vzhled i vybavení interiéru se nijak nevymykají době vzniku. Kaple v Milenově, Slavíci a Velké z druhé poloviny 19. století byly postaveny v duchu dobového historismu se silným vlivem tradic stavitelství katolické církve. Kaple v Radíkově vznikla až v roce 1939, kdy již architekturu ovládly jiné trendy. I zde však převážil konzervativní historismus podpořený dozorem arcibiskupského úřadu. Nabízí se srovnání s Husovým sborem v Drahotuších, který byl postaven v letech 1934–1936 [1]. Stavba určená pro Církev československou, která vznikla v roce 1920, se programově hlásila k tvarosloví soudobých směrů architektury. Také v tomto případě byl projekt připomínkovan nadřízeným církevním orgánem a byl měněn. Bylo by zajímavé srovnat tyto dvě stavby z hlediska míry vlivu investora a nadřízených úřadů na projekt.

V interiérech kaplí z 19. století byla původně umístována sloupová oltářní retabula se zděnou oltářní menzou, jak to vyžadovaly kanonické předpisy. Tento celek se dochoval pouze v kapli v Milenově, částečně ve Slavíci. Vnitřní výzdobu tvořily často plastiky odpovídající dobové ikonografii (Panna Marie Lurdská, Nejsvětější srdce Páně, sv. Cyril a Metoděj).

Zděné kaple byly nejen centrem zbožnosti v obci, ale také jejich výrazným reprezentativním symbolem. Přestože vliv církve na život obyvatel obcí v současnosti výrazně pokles, zůstávají kaple dominantou vzbuzující pocit sounáležitosti komunity. Často fungovala určitá forma svépomoci při údržbě kaple i v době komunistické totalitní vlády. Pokud bylo třeba sehnat nedostatkové zboží, jakým plech na novou střechu věžičky kaple byl, nezáleželo na stranické příslušnosti. Jednalo se přece o obecní kapli postavenou předky místních rodin.

KAPLE NANEVZETÍ PANNY MARIE V MILENOVĚ

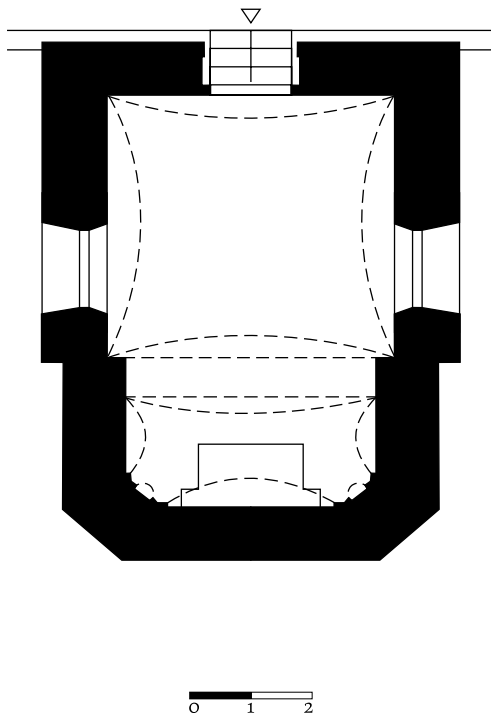
O stavbě první obecní kaple ve farnosti Drahotuše rozhodli roku 1865 v Milenově. Tamní dřevěná zvonice byla ve špatném stavu a při zvonění se kymácela. Obecní výbor navrhl uhradit část nákladů z obecních prostředků, konkrétně prodejem části obecních pozemků. Dále se počítalo s prací místních obyvatel, kteří měli v případě nutnosti přispět také finančně. Shromáždění celé obce schválilo plán dne 17. prosince 1865. Realizaci projektu oddálila prusko-rakouská válka v roce 1866 [2]. Také deštivé jaro následujícího roku odložilo položení základního kamene na 24. června 1867. Slavnostního aktu se účastnili představení obce a obecní výbor, místní zedníci Jan Křístek a Čeněk Šrom, dále pak nádeníci. Na rychlém a bezproblémovém průběhu stavby měli velký podíl sami Milenovští, kteří pracovali zdarma nebo za symbolickou mzdu. Také dary dobrodinců přispěly k zdárnému dokončení kaple. Například Jan Sedlák utřil za tesané dřevo na stavbu 14 zlatých a z toho 10 zlatých daroval zpět na kapli. Milenovská obec nechala zhotovit 20 000 kusů cihel, které byly vypáleny nedaleko vesnice [3].

Kaple je menší stavba s jednoduchým tvaroslovím, jejíž projekt nevyžadoval náročnější práci architekta a projekt mohl být realizován svépomocí. Autor návrhu stavby není v jinak bohatém pramenném materiálu zmiňován. Jedná se o jednoduší stavbu obdélného půdorysu zaklenutou jedním polem pruské placky se zrcadlem. Odsazený presbytář je obdélný se seseknutými rohy, zaklenutý taktéž jedním polem pruské placky se zrcadlem. Přibližné vnější rozměry kaple jsou 6,75 m × 8,4 m.

[1] ŽŮREK, Karel. Drahotuše město. Drahotuše 1936. Také KOVÁŘOVÁ, Helena. Církevní správa v Drahotuších. In Drahotuše : Historie a přítomnost. Hranice 2008, s. 189–210.

[2] Srov. Soudní okres Hranický, vývoj v letech 1900 až 1935. Uspořádal Alfa V. Musiol. Hranice 1936, s. 215.

[3] Veškeré informace o stavbě, o prodeji jednotlivých obecních pozemků, o dobrodincích a přesných nákladech spojených se stavbou kaple jsou uvedeny v kronice Milenova (SOKA (Státní okresní archiv) Přerov, Archiv obce Milenov, i. č. 25, Kronika obce od roku 1853). Totéž lze najít také v knize NOVÁK, Alois. Milenov v minulosti a současnosti. Milenov 2008, s. 54–56.

Milenov, pravá strana kaple, 27. 2. 1998

Již za několik měsíců po započetí stavby, na podzim 1867 byla osazena věž (osmiboká lucerna s jehlanem korunovaným křížkem) a zavěšen zvon. Střecha byla pokryta břidlicí a podle potřeby plechem. V roce 1868 byla ještě kaple omítnuta, vydlážděna a osazena okna a dveře.

Oltářní obraz s motivem Nanebevzetí Panny Marie zaplatili zdejší mládenci a panny roku 1868. Oltářní sloupové retabulum zhotovil stolařský mistr z Polomí v roce 1870. Bylo umístěno ke zděné oltářní menze v kapli. Část bohoslužebných oděvů, ornát a štolu, získala obec od dobročinného spolku z Prahy. Obec měla nechat za dar 4 ornátů sloužit 12 mší svatých ve farnosti. Ostatní mešní šaty a potřebné liturgické náčiní zakoupili Milenovští v Olomouci.

Poté obec požádala o vysvěcení kaple a schválení možnosti sloužit zde několika mší ročně. Drahotoušský farář musel požádat o povolení vysvětit novou kapli arcibiskupskou konzistoř v Olomouci. Obdržel také tzv. mešní indult na 4 mše ročně [1]. Slavnost svěcení se konala 6. listopadu 1870 pod vedením faráře a děkana Petra Vysoudila a kaplana Františka Hynka za účasti obyvatel obce, duchovních z okolních farností a podkrajského hejtmana z Hranic. Obec zajistila slavnostní hudbu a střelbu. Slavnost zahájilo kázání, následovalo svěcení stavby zvenku. Poté družička Františka Sedláčková předala děkanovi klíč a svěcení bylo dovršeno sloužením mše svaté. Vzácnější hosté přijali pozvání na hostinu u starosty Martina Sedláka, ostatní navštívili hostinec.

Místní mládež se později složila na zakoupení druhého obrazu (sv. Cyrila a Metoděje) a svícnu. Různí dobrodinci darovali také další interiérové vybavení kaple. K 3. 11. 1870 činila celková suma výdajů na kapli 916 zlatých 79 krejcarů, na oltář 300 zlatých 40 krejcarů.

[1] ZAOpO, ACO, G3, k. č. 4829.

Obec nechala zhotovit diplomy čestného občanství pro JUDr. Aloise Františka Šroma a kaplana Františka Hynka, mimo jiné „za snahu o okrasu kaple“. Slavný rodák advokát dr. A. F. Šrom objednal v Kroměříži kamenný kříž. Ten byl roku 1871 vztyčen před kaplí a vysvěcen děkanem Petrem Vysoudilem. Na pravou stěnu kaple byly umístěny sluneční hodiny a pozemek kaple obehnán dekorativní kovovou mříží. Nad vchodem kaple je výklenek s mělkým segmentovým záklenkem, v němž se nachází soška sv. Jana Nepomuckého. Uvnitř kaple nejsou lavice, pouze židle. V roce 1998 se v kapli nacházela také plastika sv. Antonína Paduánského, Nejsvětějšího srdce Ježíšova, Panny Marie Lurdské. Do jara roku 1998 stávala po pravé straně kaple lípa. Na počátku 20. století mívala kaple a škola, v jejímž sousedství kaple stojí, stejnou fasádu, patrně okrové barvy [1]. Kaple byla ve druhé polovině 20. století omítnuta šedým břízolitem. V létě roku 1998 byla kaple opravena. Mimo jiné dostala barevnou oranžovo-růžovou fasádu, která časem vybledla [2].

KAPLE SV. JOSEFA VE SLAVÍČI

Kolem roku 1875 rozhodlo o stavbě obecní kaple také zastupitelstvo ve Slavíči [3]. O projektu se vyjednávalo téměř dva roky a nakonec byl c. k. hejtmanstvím i obcí schválen nákras inženýra Zachariáše Hermana [4]. Kaple nemohla být postavena na místě původní zvonice, protože tento pozemek zakoupilo ředitelství severní železniční dráhy za 150 zlatých. Peníze byly použity na stavbu kaple. Jako vhodné místo byla v roce 1877 vybrána zahrádka před starou školou. Finančně měla být stavba zajištěna z peněz za pronájem části obecního pastviska. Na zasedání obecního představenstva padl také návrh požádat o materiální pomoc majitelku hranického velkostatku (kněžna Gabriela, rozená z Dietrichsteina, provdaná Hatzfeld-Wildenburg).

Původně se počítalo s tím, že Slavíčtí poskytnou bezplatně potah na dovážku stavebního materiálu. Avšak ceny za dovážku byly stanoveny ještě v roce započetí stavby (1877) [5]. Stavba byla pro Slavíč finančně vyčerpávající a již roku 1878 chybělo 350 zlatých na zaplacení staviteli. Obec si měla vypomoci půjčkou.

O patrociniu svatostánku se jednalo až v roce 1881. Rozhodnutí zasvětit kapli sv. Josefovi padlo na jednání obecního představenstva. Oltářní obraz nechal na své náklady zhotovit představený obce František Bočan z čísla popisného 14.

V srpnu 1882 uzavřel farní úřad Drahotuše s obcí Slavíč smlouvu o údržbě kaple. Obec se zavazovala udržovat kapli slušně ohrazenou, chránit ji před znečištěním a zneuctěním [6]. Dále se zakazovalo nalévat v místním hostinci alkoholické nápoje ve dnech konání mše, aby se tam věřící neshromažďovali. Povinností obce byl dovoz a odvoz kněze v den sloužení mše svaté, poskytnutí snídaně a odměny 2 zlaté 50 krejcarů. Poté požádala obec Slavíč prostřednictvím drahotušského faráře Františka Brossmanna arcibiskupskou konzistoř o povolení vysvětit novou kapli a mešní licenci na 8 mší ročně. Schváleno bylo novostavbu benedikovat, ale povolena byla

[1] Obrázek otištěn v knize BARTOVSKÝ, V. Hranický okres. Vlastivěda moravská, II. Místopis. Brno 1909, s. 238. Škola měla tuto fasádu ještě na konci 20. století a její barva byla okrová (žlutá).

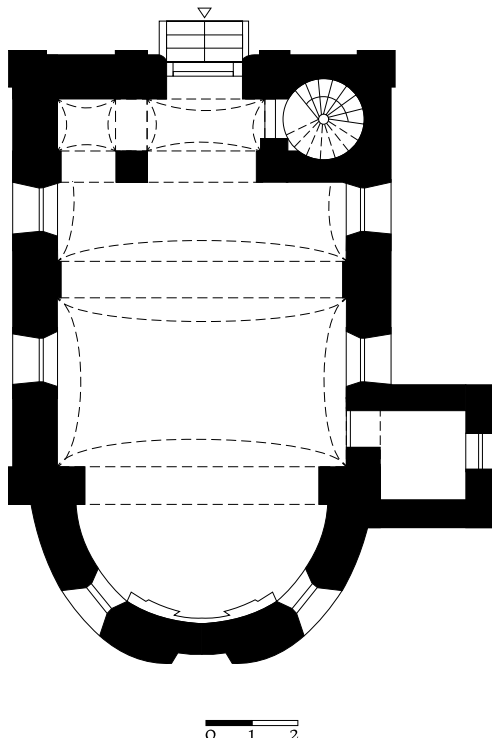
[2] NOVÁK, Alois. Mílenov v minulosti a současnosti. Mílenov 2008, s. 183.

[3] SOkA Přerov, Archiv obce Slavíč, i. č. 2.

[4] Inženýr, hranický stavitel. POSPĚCH, Tomáš. Hranická architektura 1815–1948. Hranice : DOST, 2000, s. 83. Ve farnosti Drahotuše pracoval také na jiných zakázkách. Mimo jiné zaměřoval hřbitov v Drahotuších v roce 1884, kdy se jednalo o jeho rozšíření. Zde razítko: Zacharias Herrmann, Beh. Aut. Civil-Ingenieur, Mähr. Weisskirchen. SOkA Přerov, ŘKFÚ (Římsko-katolický farní úřad) Drahotuše, i. č. 134, k. č. 1.

[5] Ve školní kronice (založena 1889) je uveden jako rok počátku stavby 1879. Vzhledem k zápisům v Protokolní knize obce se zdá být správnější údaj z inventáře kaple, který byl pořízen v roce 1910. SOkA Přerov, Archiv obce Slavíč, i. č. 3/II – srov. i. č. 2. Také SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 132, k. č. 1.

[6] Podobné smlouvy o údržbě kaple uzavřely pravděpodobně také ostatní obce, pouze se nedochovaly. Reversy na údržbu musely mít také kříže v jednotlivých obcích. Srov. ZAOPO, ACO, G3, k. č. 4848; SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 133, k. č. 1.

Slavíč, kaple, torzo původního oltářního retabula a nová oltářní menza, 4. 4. 1998

jen jedna mše ročně. Obyvatelé Slavíče se s touto situací nespokojili a sepsali stížnost. Náklady na výstavbu kaple se vyšplhaly téměř na 3 500 zlatých a obec přinesla k větší slávě boží nemalé oběti. Konzistoř by podle argumentů Slavíčských měla myslet na starší a nemocné lidi, stejně tak i na školní mládež, která by mohla do kaple chodit ke svatému přijímání. Slavíčští byli také pobouřeni při srovnání se stavem v ostatních obcích farnosti. Milenov měl povoleny v daleko menší kapli čtyři mše ročně a Velká se stejným počtem obyvatel a srovnatelně velkou kaplí měla právo na 10 mší ročně. Nakonec konzistoř změnila mešní indult na požadovaných 8 mší ročně.

Kaple byla vysvěcena v září 1882. Jedná se o jednodílní stavbu s půlkruhovým presbytářem. Na levé straně k lodi přiléhá obdélný útvar sakristie. Průčelí zdobí sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava, umístěné na nárožích pilastrech nad úrovní římsy [1]. Na hřebenu střechy se nachází věž se zvonem (osmiboká otevřená lucerna s jehlanem zakončeným křížkem). Loď je zaklenuta dvěma polí pruské placky na širokých pasech, kněžiště je zaklenuto konchou. Nad hlavním vchodem je umístěn kůr s harmoniem. V presbytáři se nachází přízvední sloupové oltářní retabulum, dnes již bez původní zděné oltářní menzy. Obraz znázorňuje sv. Josefa s Ježíšem a anděly. V roce 1998 se po stranách retabula nacházely plastiky sv. Cyrila a Metoděje. Po pravé straně nové dřevěné oltářní menzy stál dřevěný kříž s tělem Krista. Po stranách presbytáře na zavěšených podstavcích byly umístěny modlící se andělé, v lodi pak plastiky Nejsvětější srdce Páně a Panna Marie s Ježíškem. V lodi bývala zavěšena také křížová cesta. V sakristii je strop plochý. Přibližné vnější rozměry stavby jsou 8,4 m (plus 2,5 m sakristie) × 13,7 m.

[1] Obecní zastupitelstvo schválilo zhotovení obou soch u přerovského mistra Františka Poura 19. května 1901. – Slavíč : Historie a současnost. Hranice 2003, s. 7. U Františka Poura z Přerova si v roce 1904 objednala nový kamenný kříž také rodina Vašínkova ze Slavíče. Kříž se nachází na cestě od kaple k Lipníku. SOKA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 135, k. č. 1.

49 V roce 1998 měla kaple, stejně jako všechny ostatní, šedou fasádu. Při opravě v roce 2002 [1] dostala kaple žluto-okrovou fasádu. Před kaplí je umístěn kamenný kříž z roku 1834, jehož fundátorem byl výměnkář Josef Ripar [2].

KAPLE POVÝŠENÍ SV. KŘÍŽE VE VELKÉ

O vzniku kaple s nejdokorativnějším průčelím prameny mnoho neprozrazují. Obecní představenstvo se návrhem na výstavbu kaple v obci zabývalo. V roce 1877 pro ni hledalo vhodný pozemek [3]. Ovšem podle sdělení drahotušského faráře arcibiskupské konzistoři nepovolili představení použít obecní peníze [4]. Celá stavba byla podle žádosti o její vysvěcení financována pouze z dobrovolných příspěvků obyvatel a dobrodinců. Kaple je srovnatelná velikostí, tvaroslovím i dobou vzniku s kaplí ve Slavíči, u níž náklady dosáhly výše 3 500 zlatých. Výdaje ve Velké mohly být sníženy tím, že na stavbě pracovali místní, kteří si nenárokovali mzdu. Nade dveřmi kaple je umístěn nápis: „*Ke cti a chvále povýšení sv. * Kříže * nákladem obce a dobrodinců Léta Páně 1879.*“ Také v inventáři kaple z roku 1910 je uvedeno, že kaple byla vystavěna nákladem obce. Což může znamenat obyvatele, nikoli obecní majetek. V obecních rozpočtech pro léta 1877–1879 skutečně žádná částka určená na stavbu kaple nefiguruje. O tom, že Veličtí měli se stavbou kaple velké výdaje, svědčí zpráva kaplana Pavla Chalupy o sbírce na opravu hlavního oltáře ve farním kostele v Drahotuších v letech 1877–1878 [5]. Celkem se z Velké vybralo jen 6 zlatých (5 zlatých starosta Pop a 1 zlatý rodina Glosova), zatímco například v Milenově se vybralo téměř 28 zlatých, v Klokočí 33 zlatých, ve Slavíči 31 zlatých, ve Lhotce 8 ½ zlatých a v Radíkově 8 ½ zlatých.

Základní kámen nové kaple byl posvěcen a slavnostně uložen do země 8. května 1878 za účasti školní mládeže [6]. I přes velké rozměry kaple (asi 13,5 m × 9 m) vyrostla hrubá stavba velmi rychle. Již 19. června 1878 byla na rozestavěné kapli vztyčena báň (osmiboká otevřená lucerna s jehlanem zakončeným křížem) [7]. Při této slavnosti obdrželi místní školáci „*památní cedulku*“. Stavba byla dokončena v červnu roku 1879, kdy farář a děkan František Brossmann získal povolení arcibiskupské konzistoře kapli vysvětit a ročně se zde mohlo sloužit 10 mší. Slavnostní svěcení proběhlo 9. července 1879 opět za účasti školních dětí. Nedochovala se smlouva mezi farním úřadem a obcí jako ve Slavíči, ale o existenci obdobných povinností (dovoz a odvoz kněze, poskytnutí snídaně a odměny, zákaz nálevu alkoholických nápojů v den konání mše) svědčí postavení „*šopy pro kočár a jiné obecní věci*“ na návsi. Později byl zakoupen „*krásný žlutý kočár, na němž obyčejně vození byli kněží, když ve zdejší kapli sloužili mši a když měli ve škole náboženství.*“ [8] Děti z místní školy byly vedeny v prosinci 1879 ke svatému přijímání do místní kaple.

Tato pozdněbarokní [9] jednodílná stavba s půlkruhovým závěrem má velice dekorativní průčelí. Nad portálem zdobeným pilastry s kompozitními hlavicemi jsou umístěny dvě sdružené obdélníkové niky členěné opět pilastry s hlavicemi a zakončené rovnou římsou. Ve výklencích se nacházejí sochy Nejsvětější srdce Ježíšovo (nalevo) a Neposkvrněné srdce Mariino

[1] Slavíč : Historie a současnost. Hranice 2003, s. 14.

[2] Složil také kapitál 20 zlatých na údržbu kříže. SOKA Přerov, ŘKFÚ (Římsko-katolický farní úřad) Drahotuše, i. č. 135, k. č. 1.

[3] C. k. okresní hejtman vyzval obecní představenstvo, aby neprodleně sdělilo: „na kterém místě miní obec vystavěti kaplu“. SOKA Přerov, Archiv obce Velká, i. č. 24, akta 1877, k. č. 2.

[4] ZAOpO, ACO, G3, k. č. 4861.

[5] Sbírku prováděl Spolek Živého růžence. SOKA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 1.

[6] SOKA Přerov, Archiv obce Velká, i. č. 6/II; i. č. II/1.

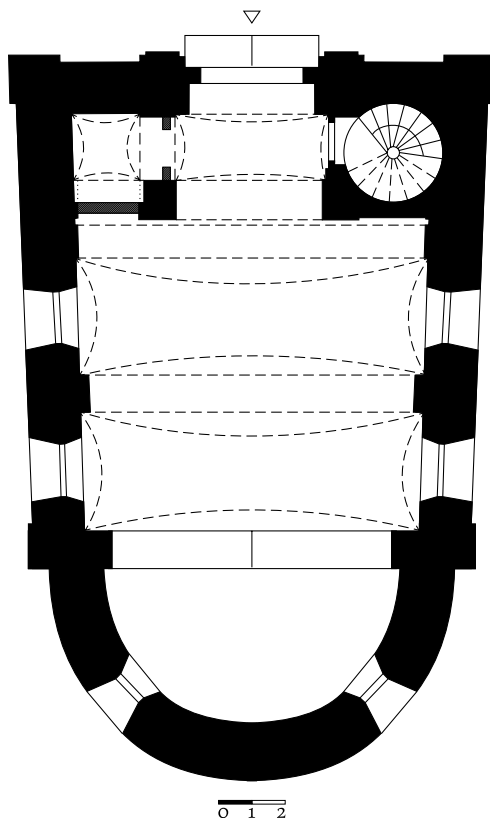
[7] V báni je zavěšen zvon s reliéfem sv. Floriana a opisem: S • FLORIANI • DORFF WELKA • A • 1733.

[8] SOKA Přerov, Archiv obce Velká, i. č. II/1, s. 61.

[9] POSPĚCH, Tomáš. Hranická architektura 19. století : Sakrální architektura. Hranický týden, 4. 2. 2000, s. 6.

Velká, detail průčelí kaple, 1. 3. 1998

(napravo), umístěné sem v roce 1928 (pořízeny z odkazu Františka Třetiny z č.p. 9) [1]. Nad sedlovou střechu vybíhá rovně zakončená atika s dekorativními vazami. Loď kaple je zaklenu-ta třemi poli pruské placky na širokých pasech, z nichž poslední pole nad kůrem je zkráceno o útvar schodiště. Presbytář je zaklenu-t konchou. Původně byl strop kněžiště pokryt nástěnnou malbou [2], která byla v 70.–80. letech 20. století překryta jednobarevnou malbou. Vstup na kruchtu s harmoniem je po točitém schodiště vlevo za vstupními dveřmi. Na přelomu 70. a 80. letech 20. století za faráře Víta Josefa Huska, kdy se o kapli staral Josef Frajs z Velké č. p. 114, byla pod kůrem vpravo od vchodu vytvořena sakristie [3]. Byl zazděn jeden oblouk, kterým se prostor pod kůrem otevíral do loď. Dnes je zde umístěna skříň na liturgické předměty, kvůli níž byly osekány sokly pilířů. Původní oltář byl odstraněn a dnes je v presbytáři zavěšen pouze obraz s motivem Povýšení sv. Kříže. Před novým dřevěným oltářem je umístěn dřevěný kříž s tělem Krista. V presbytáři byly v roce 1998 umístěny také plastiky sv. Cyrila a Metoděje, v lodi plastika Panny Marie Lurdské.

[1] Konzistoř povolila 24. 7. 1928 vysvětit spolu se sochami v nikách také sochu sv. Jana Nepomuckého před kaplí a obnovit svěcení kříže u cesty na Drahotuše u příležitosti jeho 105. výročí. Slavnost celebrou dne 19. 8. 1928 farář František Příkryl a zúčastnili se jí také obyvatelé okolních vesnic. V době politicko-náboženských sporů římsko-katolické a československé církve na Drahotušsku se akce stala určitou manifestací síly jedné ze jmenovaných náboženských obcí. SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 135, k.č. 1. Srov. KOVÁŘOVÁ, Helena. Církevní správa v Drahotuších. In Drahotuše : Historie a přítomnost. Hranice 2008, s. 189–210.

[2] Podle dobových fotografií (archív autorky) měla malba tři pole a znázorňovala eucharistii (uprostřed; kalich a hostie mezi liliemi) a dva anděly (jeden s kaditelníci, druhý s palmovými listy).

[3] Informaci sdělil autorce přímo farář V. J. Husek v roce 1998.

51 V poslední čtvrtině 20. století měla kaple šedou fasádu. V roce 1998 byla již silně poškozena a v průčelí se na některých místech pod oprýskanými kusy omítky objevila žlutá barva. Šambrána kolem vchodových dveří byla modrá, stejně jako zadní stěna výklenků s plastikami. Na podzim 1999 byla opravena fasáda a střecha kaple. Stará omítka byla značně zvětralá a její zbytky musely být otlučeny. Nová fasáda byla natřena žlutou a obnovené štukatérské prvky bílou barvou. Náklady hradilo město Hranice a renovovaná kaple byla slavnostně předána občanům Velké dne 3. prosince 1999 [1].

KAPLE SV. VÁCLAVA V RADÍKOVĚ

Na stavbu kaple začali Radíkovští pomýšlet již v roce 1895, kdy byla provedena první sbírka v obci. Sběrku organizovali Josef Dreiseitl, František Myška a Jan Dreiseitl [2]. Její výtěžek, 100 zlatých, ovšem nemohl pokrýt finanční výlohy spojené se stavbou. Proto byl založen fond na stavbu kaple, který spravovala obec. Podle závěti Jana Kurce z 15. prosince 1907 měla být část jeho pozemků prodána a peníze vloženy do fondu. Jan Kurc zemřel 21. srpna 1913 a podle testamentu pozemky ještě doživotně užívala jeho žena Anna.

V roce 1914 obec usoudila, že peníze by bylo lépe využít ku zřízení sboru dobrovolných hasičů [3]. Představenstvo tedy požádalo Moravské místodržitelství o povolení použít těchto prostředků k jinému účelu, než pro který byly původně určeny. Místodržitelství potřebovalo nejprve písemný souhlas arcibiskupské konzistoře v Olomouci. Ta fond ve své evidenci neměla, a proto okamžitě kontaktovala farní úřad v Drahotuších, který však fond nespravoval a přesné znění poslední vůle mu nebylo známo. Odpověď konzistoře do Brna na místodržitelství je proto obecná. Úplnou změnu záměru by muselo povolovat znění závěti. Peníze proto na zřízení hasičského sboru použity nebyly.

Na počátku 30. let 20. století, po smrti Anny Kurcové prodala obec pozemky odkázané Janem Kurcem, a peníze vložila do fondu. Obecní rada 27. dubna 1934 definitivně rozhodla o uskutečnění stavby. Pozemek na stavbu kaple daroval bez náhrady starosta Adolf Prokeš. Obec se také zavázala zaplatit chybějící obnos a zakoupit vnitřní vybavení. Rovněž přislíbila financovat případné opravy a režii údržby. V dopise arcibiskupské konzistoři se uvádí: „*Pro stavbu kaple je v obci veliká nálada a může se očekávat pomoc občanů.*“ [4]

Římsko-katolické náboženství v obci mělo silnou pozici. Na počátku existence Československé republiky se Radíkovští dostali do sporu s místním učitelem, protože odmítli uznat celostátní zrušení náboženských svátků jako dnů volna. Konkrétně se to týkalo svátku Zvěstování Panny Marie v roce 1921 [5]. Z pěti chalup děti tehdy do školy skutečně neposlali, přestože byl běžný pracovní den ve škole i na úřadech. Geografická poloha národnostně smíšené obce Radíkov nahrávala navštěvování bohoslužeb v blízkém německém Potštátě. Později chodívala část Radíkovských místo do svého farního kostela v Drahotuších do sousedního německého Středolesí, kde byla roku 1842 zřízena samostatná kuracie a postaven nový kostel. V malé horské obci se stavba obecní kaple stala velmi aktuální záležitostí.

Plány a rozpočty vyhotovila stavební kancelář Josefa Číhala v listopadu 1933 [6]. Poté, co je schválila obecní rada, byly v dubnu 1934 zaslány arcibiskupské konzistoři do Olomouce. Ta je vrátila s doporučením snížit plánované výdaje kvůli hospodářské krizi. Závažné připomín-

[1] Kaple ve Velké opravena. Moravská brána, 1999, č. 12, s. 3.

[2] SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 133, k. č. 1.

[3] ZAOpO, ACO, G3, k. č. 4807.

[4] SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 133, k. č. 1.

[5] SOkA Přerov, ZŠ (základní škola) Radíkov, i. č. 2.

[6] SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 133, k. č. 1. Originály dokumentů se doposud nepodařilo najít, takže připomínky k architektonickému řešení nemůžeme srovnat s původním návrhem.

Radíkov, původní interiér kaple, polovina 70. let 20. století

ky měla k samotnému projektu [1]. Poradce arcidiecésní památkové rady shledal návrh nevyhovující po stránce architektonické (půdorysné řešení, umístění oltáře, oken atd.) i po stránce estetické. Opravené plány znovu konzistoř vrátila s připomínkami 11. června 1935. Z církevně-liturgického hlediska byl již návrh v pořádku, ale stále přetrvávaly některé závady v architektonickém řešení, například proporční nepoměry. Znovu arcidiecésní poradce (stavební rada a inženýr) doporučil projekt přepracovat, aby dílo bylo dokonalé. Projektantem stavby byl Ing. Alois Jambor, autorizovaný civilní inženýr a přísězný znalec pro veškeré stavitelství, který měl v Hranicích firmu se 70 zaměstnanci [2]. Jambor se stavební kanceláři Josefa Číhala ml. úzce spolupracoval.

Ještě na podzim roku 1935 zaslal Alois Jambor náčrt kaple k prostudování ing. Josefu Kšírovi na arcibiskupskou konzistoř. Ten jej opět vrátil s několika námitkami. Týkaly se situování věže při vchodovém štítu. Bylo doporučeno umístit ji v ose nad středním oknem. Dále by se podle Kšíra měla snížit okna, dveře by měly být rovné a na zdi malý tympanon. Vítězný oblouk doporučoval provést úplně hladký v profilu samotného zdiva, což bylo i nejlacinější řešení [3].

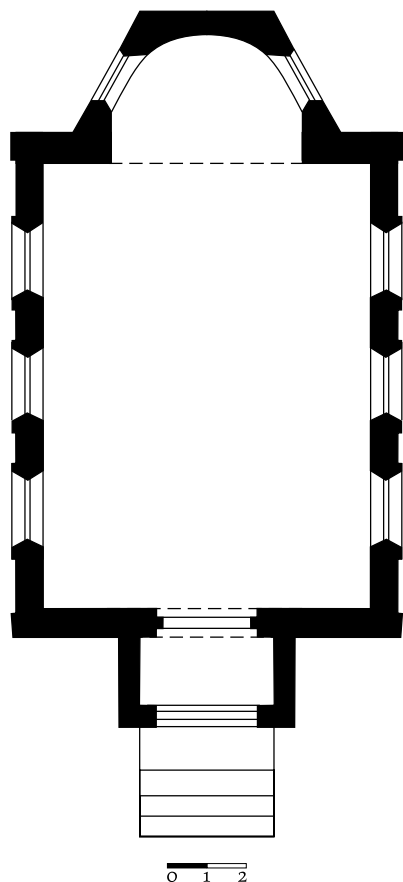
Definitivní schválení plánů a povolení stavby udělila arcibiskupská konzistoř 23. června 1936. Podle dochovaných plánů ing. Jambora z roku 1936 měla mít kaple žlutou fasádu. Okresní úřad vydal povolení ke stavbě 22. května 1939 a 13. června 1939 ještě změnil minimální vzdálenost od okresní silnice z 15 na 12,5 m. Jediná výhrada úřadu vůči projektu se týkala vítězného oblouku a vstupního otvoru. Zde měla být vynechána profilace a nahrazena jednoduchým páskem.

V roce 1939 byla zbořena stará dřevěná zvonice před č. p. 17 a firma Josefa Číhala ml. z Hranic postavila novou zděnou kapli. Alois Jambor vykonával na místě pouze pravidelný stavební

[1] SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 133, k. č. 1.

[2] POSPĚCH, Tomáš. Hranická architektura 1815–1948. Hranice : DOST, 2000, s. 83. Srov. Soudní okres Hranický, vývoj v letech 1900 až 1935. Uspořádal Alfa V. Musiol. Hranice 1936, s. 49.

[3] SOkA Přerov, ŘKFÚ Drahotuše, i. č. 133, k. č. 1.

Radíkov, průčelí kaple, 27. 2. 1998

dozor. Přestože při stavbě vypomáhali i občané Radíkova, přesáhly náklady původní rozpočet a Josef Číhal musel odůvodňovat jejich navýšení. Schodek zapravila obec Radíkov. Celkové náklady dosáhly výše 18 000 Kč, obec platila 8 000 Kč [1].

Vnitřní vybavení darovali jednotliví občané Radíkova nebo bylo zakoupeno z výtěžku sbírky všech obyvatel. V interiéru kaple se nacházel oltář se sochou sv. Václava, křížová cesta, socha Božského srdce Páně, socha Panny Marie Lurdské, obraz sv. Anny a antependium.

Kaple byla vysvěcena 22. října 1939 Františkem Vinklárkem, farářem ve Stříteži nad Ludinou, který zastupoval nemocného Msgr. Dr.Th. Františka Příkryla, děkana a faráře v Drahotuších. Slavnosti se účastnilo mnoho lidí z okolních vesnic, hrála hudba z Drahotuše a účinkovala i místní školní mládež. Po svěcení následovala kázání o významu kaple pro obec a o sv. Václavovi. Tato pro obec významná náboženská událost byla ukončena svatováclavským chorálem. V době Protektorátu měla zajisté i určitý skrytý politický podtext, podpořený zvláště patrociniem svatostánku, který se ovšem v dobovém pramenech z pochopitelných důvodů projevit nemohl.

14. listopadu 1939 následovalo kolaudační řízení. Výměrem z 16. listopadu bylo povoleno kapli používat. Ovšem již dva dny po vysvěcení kaple, 24. října 1939, sdělila arcibiskupská konzistoř farnímu úřadu v Drahotuších, že podle výnosu zemského úřadu v Brně si musí, aspoň dodatečně, vyžádat souhlas od státní správy kultové. V únoru 1940 byly shromážděny a zaslány

[1] Radíkov : Historie a současnost. Sestavila Milena Foltýnková. Radíkov 2007, s. 11.

potřebné listiny. Nastala tak paradoxní situace, kdy se žádalo o souhlas ke stavbě kaple, která již byla vysvěcena a prošla kolaudačním řízením. Tento stav byl vyřešen 28. května 1940, kdy Zemský úřad v Brně dodatečně udělil svůj souhlas. V odůvodnění se mimo jiné píše, že stavba byla provedena bez dluhů.

V září 1940 povolila Arcibiskupská konzistoř v Olomouci sloužit v kapli mši svatou na svátek sv. Václava. V květnu 1941 přibyl souhlas s konáním mše také některý den v červnu. Kaple o přibližných rozměrech 11 × 6 m je jednoduší podélná stavba s polygonálním presbytářem a předsíní. Předsíň bývala původně otevřená, dnes jsou do otvoru vsazeny novodobé dveře se skleněnými výplněmi. Na hřebenu střechy kryté bobrovkou se nachází věž se zvonem (osmiboká lucerna s jehlanem ukončeným křížem s lipovými listy). Plochostropá loď mívala původně imitovaný kazetový strop. V 70. až 80. letech 20. století byly na původní strop nabitý dřevěné desky imitující klenbu. Kněžiště je zaklenuto konchou. Na dřevěném podstavci je zde umístěna socha sv. Václava. Původní oltář byl odstraněn a nahrazen novou dřevěnou oltářní menzou. V lodi se v roce 1998 nacházely také plastiky Nejsvětější srdce Ježíšovo (na dřevěném podstavci s květinami) a Panna Marie Lurdská. Na stěnách lodi byla zavěšena křížová cesta v dřevěných rámech. Po levé straně vchodu je umístěna dřevěná tribuna s harmoniemi a dalšími dvěma plastikami (sv. Antonín Paduánský a modlící se světice v hnědém řádovém oděvu s cingulem a černobílým závojem).

V roce 1999 byla kaple renovována. Opraveny byly venkovní omítky a střecha. Fasáda byla natřena bílou barvou [1].

Fotografie a plány: Helena Kovářová.

Barevné fotografie jsou otištěny v příloze, s. b–d.

---

[1] Radíkov : Historie a současnost. Sestavila Milena Foltýnková. Radíkov 2007, s. 11 + nestr. obr. příloha před s. 29.

Milenov, kaple Nanebevzetí Panny Marie
průčelí, 27. února 1998

Milenov, kaple Nanebevzetí Panny Marie
přízdní oltářní retabulum se zděnou oltářní menzou,
4. dubna 1998

průčelí, 4. září 1998

pravá strana s presbytářem, 27. února 1998

fotografie: Helena Kovářová

průčelí, 28. června 2010

Slavíč, kaple sv. Josefa
průčelí, 27. února 1998

pohled do presbytáře, 4. dubna 1998

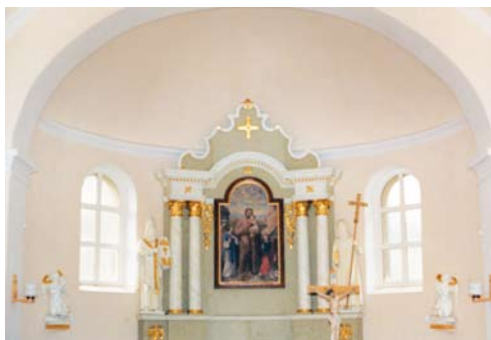
pohled z levého boku se sakristií, 4. dubna 1998

Radíkov, kaple sv. Václava
levý bok s průčelím, 27. února 1998

pohled do presbytáře, 5. dubna 1998

fotografie: Helena Kovářová

Velká, kaple Povýšení sv. Kříže
průčelí, 5. dubna 1998

oltářní obraz, 5. dubna 1998

fotografie: Helena Kovářová

Velká, kaple Povýšení sv. Kříže
levý bok s předsazeným presbytářem, 1. března 1998

detail průčelí, 1. března 1998

pohled do presbytáře, 5. dubna 1998

